

6.5 Transgraniczne oddziaływanie strategii

Ocena oddziaływania strategii na środowisko uregulowana jest w Republice Czeskiej w ustawie o ocenie oddziaływania na środowisko Sb. [czeski Dz. U.] Nr 100/2001, z późniejszymi zmianami. Ta ustawa zawiera wymagania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.

Ocenę oddziaływania strategii „Aktualizacja Narodowej Strategii Energetycznej Republiki Czeskiej” (ASEK) na środowisko i zdrowie publiczne opracowano zgodnie z wymaganiami wyżej wymienionej ustawy. Jednocześnie z oceną w zakresie oddziaływania na środowisko i zdrowie obywateli Aktualizację Narodowej Strategii Energetycznej poddano ocenie oddziaływania na obszary specjalnej ochrony ptaków i europejskie obszary ochrony zgodnie z § 45i ustawy o ochronie przyrody i krajobrazu Sb. [czeski Dz. U.] Nr 114/1992, z późniejszymi zmianami, oraz ocenie możliwości transgranicznego oddziaływania na stan, integralność i przedmioty ochrony europejskich obszarów ochrony oraz obszarów specjalnej ochrony ptaków zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory oraz z dyrektywą Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, na podstawie których klasyfikuje się europejskie obszary ochrony oraz obszary specjalnej ochrony ptaków, tworzących sieć Natura 2000 (patrz załącznik I.).

Ogólne ramy międzynarodowego wpływu wdrażania strategii ASEK stanowią przede wszystkim polityka zagraniczna i współpraca międzynarodowa na rynku nośników energii i w ramach działania wzajemnie powiązanych systemów energetycznych. Uwzględniając strategiczną ocenę oddziaływania strategii ASEK na środowisko SEA i założone w niej cele fakty te są przeważnie indyferentne z ograniczonym lub pośrednim wpływem na środowisko bez możliwości jego ilościowego określenia lub oceny oddziaływania transgranicznego.

Czeski rynek energii jest częścią europejskiego rynku, który w globalnej skali jest największym regionalnym rynkiem i obecnie największym importerem energii. Przed problemami, przed którymi stoi Unia Europejska, tzn. zmianą klimatu, ograniczeniem zależności energetycznej od importu, rozwojem technologicznym i efektywnością energetyczną, stoją i inne kraje na świecie. Dlatego międzynarodowa polityka energetyczna Republiki Czeskiej jest ważnym instrumentem do realizacji Narodowej strategii energetycznej. Stosunki z państwami będącymi producentami energii i państwami tranzytowymi oraz z ważnymi państwami będącymi odbiorcami są integralną częścią niniejszej polityki. Czeska polityka energetyczna jest jednoznacznie uwarunkowana międzynarodową/światową polityką energetyczną i rynkiem globalnym, na którym import co najmniej dwóch niezbędnych surowców energetycznych, gazu i ropy, jest jedynym rozwiązaniem dla czeskiej gospodarki. Ogólne ramy prawne dla czeskiej polityki energetycznej są określone przez Unię Europejską i członkostwo Republiki Czeskiej w wybranych wielostronnych organizacjach energetycznych (IEA, IEF, IRENA, ECT, Euratom i inne).

Unijne polityki stanowią międzynarodowe ogólne ramy dla narodowej polityki energetycznej. Szereg tych polityk w obszarze środowiska, konkurencji i stosunków zewnętrznych (wraz z udziałem w instytucjach międzynarodowych) znacznie wpływa na przyszłe środowisko energetyki. We wszystkich sieciowych sektorach energetyki systematycznie rośnie wzajemna zależność poszczególnych krajowych podsystemów. Kluczowym czynnikiem są interwencje regulacyjne na poziomie Wspólnoty, które zmierzają do promowania unijnych celów politycznych. Aktualizacja Narodowej Strategii Energetycznej bierze pod uwagę podstawowe kierunki spodziewanego rozwoju w Unii Europejskiej, w ramach których aktualnie ustala priorytety, które Republika Czeska będzie promować we współpracy z innymi państwami na unijnym poziomie.

Liberalizacja i integracja rynku energii elektrycznej i gazu w Unii Europejskiej, które miały miejsce w minionym 15-leciu razem z już wszczętymi procesami zmiany kombinacji źródeł energii i międzynarodowych zobowiązań, wytwarzają środowisko współzależności, w którym

praktycznie żadna energetyka państw członkowskich już nie może działać w izolacji od innych w sposób skuteczny i długoterminowy. Rynek energii elektrycznej i gazu jest podstawowym mechanizmem, który w normalnych warunkach zapewnia konsumentom dostawę energii. Zastosowanie przyłączonych źródeł, dokładniej struktura produkcji jest uwarunkowana przez sygnały rynku, do których państwo może lub w przypadku tworzenia ważnych unijnych akt ustawodawczych musi interweniować za pomocą podatków i opłat, wsparcia wybranych rodzajów źródeł oraz obowiązkowej opłaty za efekty zewnętrzne. W ten sposób ma wpływ na dostępność i ceny krajowych źródeł energii pierwotnej oraz relatywne ceny na końcowe zużycie. Obecnie coraz bardziej podkreśla się istnienie niedostatecznej ilości energii elektrycznej w państwach sąsiednich i w całej Europie i jest prawdopodobne, że w przyszłości będzie głównie brakować stabilnych źródeł dostaw energii. Aby zapewnić bezpieczeństwo energetyczne i samowystarczalność należy zatem zagwarantować pewną nadwyżkę produkcji energii elektrycznej, a mianowicie dostateczną ilość mocy wytwórczych oraz ich odpowiednie połączenie.

Wraz z unowocześnianiem się krajów rozwijających się, często gęsto zaludnionych, pojawia się intensywniejsza międzynarodowa rywalizacja o surowce mineralne, w tym surowce paliwowo-energetyczne. Na światowym rynku surowców mineralnych doszło w ostatnim dziesięcioleciu do systemowych zmian, które zostały wywołane przez fakt, że wielu dawnych producentów czy eksporterów surowców stopniowo staje się konsumentami czy nawet importerami. Intensywna rywalizacja o co najlepszy dostęp do surowców mineralnych prowadzi do zawierania nowych sojuszy oraz do stawiania globalnego akcentu na bezpieczeństwo energetyczne. Państwa azjatyckie są bardzo aktywne w zapewnieniu dostatecznej ilości surowców swoim gospodarkom. Unia Europejska odpowiedziała na te zmiany ustanowieniem dokumentu Raw Materials Initiative (2008), który jako droga do zapewnienia lepszego dostępu do surowców mineralnych oferuje kombinację trzech filarów – większe wykorzystywanie krajowych (europejskich) surowców, zawieranie wzajemnie korzystnych stosunków gospodarczych z krajami bogatymi w surowce oraz wsparcie technologii w kierunku zmniejszenia ilości wykorzystywanych materiałów. Dokument ten uzupełniono obecnie o strategiczny recykling i wykorzystanie materiałów wtórnych. Projekt ASEK jest spójny z tymi zasadami. Z perspektywy ochrony środowiska określono międzynarodowe wpływy ocenianego dokumentu jako pozytywne przede wszystkim w stosunku do bezpieczeństwa energetycznego i stabilności systemów energetycznych.

Aktualizacja Narodowej Strategii Energetycznej jest podstawowym nadrzędnym dokumentem strategicznym na szczeblu krajowym, który służy w głównej mierze ukierunkowaniu sektora energetyki na poziomie centralnym za pomocą instrumentów fiskalnych i legislacyjnych. Nie ma zatem konkretnego przydzielenia terytorialnego. A tym samym, uwzględniając ocenę oddziaływania na środowisko, nie można w sposób precyzyjny co do obszaru określić oddziaływania tego dokumentu na środowisko, a zwłaszcza oddziaływania transgranicznego.

W przypadku własnej strategii nie przewiduje się oddziaływania przekraczającego granice państwa. Z drugiej strony w dalszych krokach, w trakcie których opracowuje się poszczególne cele strategii do konkretnych przedsięwzięć, tzn. na poziomie szczegółowych dokumentów strategicznych lub projektowych, nawiązujących do strategii ASEK, nie można zupełnie wykluczyć tego oddziaływania, zwłaszcza dzięki międzynarodowym powiązaniom sieci energetycznych i zależności od zewnętrznych źródeł, a to w świetle przedłożonej strategii, względnie instrumentów, którymi dysponuje głównie na poziomie gospodarczym i politycznym.

Zakres oddziaływania na poszczególne elementy środowiska i zdrowie publiczne będzie zależeć w następnych fazach od konkretnej lokalizacji przestrzennej projektów, które można realizować na podstawie strategii ASEK lub dla których strategia ASEK tworzy ogólne ramy. W tym kontekście należy podkreślić, że sama strategia ASEK nie zawiera instrumentów z konkretnym wsparciem inwestycyjnym w postaci tzw. twardych inwestycji, a tym samym nie zawiera konkretnego przydzielenia terytorialnego realizowanych projektów czy ich parametrów, co powoduje brak możliwości oceny ich oddziaływania transgranicznego na środowisko. Podmioty sektora energetycznego będą przygotowywać i realizować konkretne projekty inwestycyjne w

ramach wolnego rynku energetycznego bez bezpośredniego powiązania z Aktualizacją Narodowej Strategii Energetycznej.

Bezpośrednio na podstawie strategii ASEK nie będą realizowane żadne konkretne działania inwestycyjne z bezpośrednim wpływem na region. Strategia ASEK jest strategią, która jedynie deklaruje zainteresowanie państwa tym, w jakim kierunku pójdzie w przyszłości polityka energetyczna i rozwój rynku energii oraz jakie będą powiązane efekty zewnętrzne łącznie z pośredniczącymi wpływami na środowisko.

Należy spodziewać się ewentualnych bezpośrednich oddziaływań zwłaszcza na powietrze, wodę, krajobraz i zdrowie obywateli, z potencjalnym przekroczeniem granic państwa, na poziomie projektów inwestycyjnych, realizowanych przez poszczególne podmioty sektora energetycznego. Wszystkie takie projekty, dla których strategia ASEK mogłaby stanowić ogólne ramy, zostaną poddawane ocenie oddziaływania na środowisko zgodnie z właściwymi przepisami ustawy o ocenie oddziaływania na środowisko Sb. [czeski Dz. U.] Nr 100/2001 względnie z ramowymi przepisami unijnymi. W trakcie przygotowywania konkretnych projektów zostaną uwzględnione i ocenione także ewentualne wpływy transgraniczne.

Bezpośrednie wpływy projektów, które można określić na podstawie strategii ASEK, można ograniczyć jedynie do rozważanej budowy nowych źródeł jądrowych w miejscach Temelin i Dukovany. W przypadku nowych źródeł jądrowych NJZ przedsięwzięcie oceniono w ramach procesu oceny oddziaływania na środowisko (EIA) łącznie z oceną transgraniczną. W ramach tej oceny oceniono dopuszczalność zagrożenia dla środowiska w związku z budową nowych źródeł jądrowych NJZ w Temelinie, zarówno dla terytorium Republiki Czeskiej, jak i dla najbliższych względnie najbardziej dotkniętych obszarów przygranicznych. W ocenie zawarto też zarówno normalną eksploatację, jak i awarie projektowe oraz poważne awarie (patrz Dokumentacja EIA, Nowe źródła jądrowe NJZ Temelin). Cytat: „Radiologiczne skutki analizowanych awarii, jak wynika z przeprowadzonych analiz, potwierdzają dopuszczalność zagrożeń dla środowiska.

Wyniki oceny awarii projektowych pokazują, że dla wybranej hipotetycznej awarii poziom napromieniowania ludzi nie wiąże się z koniecznością wdrażania jakichkolwiek natychmiastowych środków ochronnych nawet w najbliższej strefie mieszkalnej wokół elektrowni jądrowej Temelin. Obecnie jest bardzo nieprawdopodobne, że należałoby wdrożyć następcze środki ochronne (regulacja łańcuchów żywnościowych) za granicami państw sąsiednich.

W modelu opartym na radiologicznych wpływach poważnej awarii nie dochodzi do przekroczenia dopuszczalnych poziomów dla wdrożenia natychmiastowych środków ochronnych poza granice aktualnych stref planowania awaryjnego elektrowni jądrowej Temelin.

Jeśli chodzi o następcze środki, nie przewiduje się trwałego przesiedlenia na terenie Republiki Czeskiej ani w najbliższej strefie mieszkalnej wokół elektrowni jądrowej Temelin (nie będzie przekroczony dopuszczalny poziom dawki promieniowania przez całe życie 1 Sv). Jeśli nadal zachowawczo przewidywana byłaby konsumpcja całej żywności z lokalnej produkcji rolnej (czeski koszyk dóbr i usług), nie można wykluczyć regulacji dystrybucji i konsumpcji łańcuchów żywnościowych w odległości do 40 km w zależności od kierunku rozprzestrzeniania się radioaktywnych nuklidów od źródła.

Z oceny oddziaływania transgranicznego wynika, że w przypadku uwzględnienia farmerskiego koszyka dóbr i usług, wybranego bardzo zachowawczo, nie można wykluczyć przekroczenia dolnej granicy dopuszczalnego poziomu dla regulacji łańcuchów żywnościowych w odległości nie większej niż 60 km od źródła.” W przypadku nowych źródeł jądrowych NJZ w Dukovanach można oczekiwać, przy porównywalnym technicznym rozwiązaniu źródła, porównywalne oddziaływanie pod warunkiem, że zostanie wykorzystana podobna technologia jak w przypadku dobudowy w Temelinie.

Spodziewana redukcja emisji zanieczyszczeń do atmosfery będzie miała pozytywny wpływ na zanieczyszczenia o dużym zasięgu w związku z realizacją strategii ASEK. Nawet w obecnej chwili Republika Czeska, w odniesieniu do warunków rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń i

przeważającego kierunku obiegu powietrza, nie jest źródłem znaczącej emisji zanieczyszczeń do atmosfery o dużym zasięgu, co by przyczyniało się do szkodliwej sytuacji zanieczyszczenia powietrza na terenie państw sąsiednich, ale raczej jest ich celem.

Na poziomie strategicznej oceny oddziaływania strategii ASEK na środowisko SEA można stwierdzić wykluczenie bezpośredniego szkodliwego oddziaływania realizacji strategii na środowisko poza granice Republiki Czeskiej. Bezpośrednie oddziaływanie strategii ASEK ogranicza się do terenu Republiki Czeskiej, tereny państw sąsiednich mogą być dotknięte jedynie za pośrednictwem przede wszystkim środków organizacyjnych w zakresie międzynarodowych powiązań w energetyce bez bezpośredniego wpływu na środowisko. Realizacja konkretnych projektów będzie oceniana i ewentualnie oceniana w skali transgranicznej na poziomie projektowej oceny oddziaływania na środowisko (EIA) zgodnie z właściwymi przepisami ustawy o ocenie oddziaływania na środowisko Sb. [czeski Dz. U.] Nr 100/2001 wraz z dyrektywą Parlamentu Europejskiego 2001/42/WE w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko oraz dyrektywy 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko.